

Feministisk geografi

I "Intersektionella rumsligheter", publicerad i *Tidskrift för Genusvetenskap*, tar Irene Molina upp ny spännande forskning som visar hur sexism, rum, land, nation och rasism flätas ihop till kraftfulla makttekniker. "Hemmet" och bilden av hemmet används för att separera och ta kontroll över folk.

Den utpekade separationen mellan invandrare och svenskar, eller mellan rika och fattiga handlar, enligt Irene Molina, inte om marknadens naturliga kraft, eller om invandrarnas eller arbetarklassens ovilja att integreras. Det handlar om de "mäktigas medvetna avsikt att" slippa "oönskad närhet." (s 17)

Vad är det för närhet medelklassen istället skulle vilja ha? Är det till det vackra, det trygga, det mysiga, det fridfulla, det trevliga, det självrättfärdigande? Främst är det nog till varandra, det är med varandra de trivs. Det är tillsammans de kan hålla undan de oönskade, de som stjälar energi, de som ställer krav, de som är annorlunda på fel sätt. Det är tillsammans de mäktiga blir mäktiga.

Nedan är några intressanta analyser från Irene Molinas artikel.

Hem och nation flätas ihop

Molina visar hur hem, landområde och nationalstat föses ihop och blir starka metaforer och myter. Resultatet blir en sorts upplevd container som vi antas befinna oss inuti. Geografer och kulturdebattörer gör nationen till en del av landskapet och området. Hemmet sammanflätas med myten om ett gemensamt ursprung. Svenskheten personifieras i den blonda eller blåögda. Nationalism, rasism och sexism får ett nära "beroendeförhållande som artikuleras territoriellt och som använder sig av kultur som förenande faktor för folk". (s 13) Grunden lades tidigt i folkhemsbygget, eller i föreställningen av nationen som en kvinna.

Det här återskapas även inom arbetslivet genom "de uttalade kraven på specifikt svensk kulturell kompetens". (s 13)

Förorterna kolonialiseras

Mentala "nationella gränsdragningar uttrycks ständigt vid vardagsfrågor som var kommer du ifrån? Eller längtar du hem?" (s 15) Eller skulle du vilja återvända? "Hemmet blir för en stor del av medborgarna i Sverige således en utopi, en plats som inte finns eller som bara kan finnas långt borta i rum och i tid. Invandrarskap blir på detta sätt synonymt med hemlöshet."

I massmediers bild av förorter förvandlas dessa till "annorlunda, till andra platser", de avsvenskas och placeras i periferin eller utanför det mytiska "Samhället".

Förorterna pekas av forskare, politiker och media ut som problemområden, utsatta områden eller segregerade områden. De tillhör inte nationen Sverige. De "tillhör forna tider, avlägsna och främmande rum. Denna kolonialistiska exercis av att stigmatisera, separera och relegera människor och platser verkar genom många, mer eller mindre, subtila mekanismer." Många traditionella koloniala makttekniker brukas för att skildra förorten som exotisk, kulturell, etnisk, problemladdad, farlig.

På sjuttiotalet presenterades svenskarna i förorten som offer, som arbetslösa, som utslagna. Idag förknippas invandrarna som "själva problemet". (s16) De är både orsak och effekt för segregation, arbetslöshet och andra problem.

I debatt om segregation, hemlöshet och exkludering "är det ofta de exkluderade människorna och deras bostadsområden som stått i fokus. De kallas för utsatta, svaga och missgynnade vilket kan ge sken att det som står i centrum är exkluderande processer. Men den bestående tystnaden om de högt satta, de starka och de gynnade talar om att dessa underordnade och konstruerade kategorier får stå för både orsak, och effekt av sin underordnade situation". (s 11)

Sexism & rasism

Livet i förorten skildras genom sexistiska och rasistiska framställningar. "Männen sexualiseras" som "potentiella våldtäktsmän eller patriarkala familjehuvud" som förbjuder barnens kärlek. (s 17)

Kvinnorna beskrivs som "passiva och förtryckta" eller som sexuellt utmanande.

Ibland målas kvinnorna ut som okunniga och språksvaga.

Förortsbon framställs som ständigt varande "på väg in i samhället, på väg att integreras". De görs till nomader. Själva förorten skildras som feodal, patriarkal eller mer traditionell än "riktiga" svenska platser. Två makttekniker, att göra människor rumslösa och tidlösa, vävs ihop.

Land och rumslighet är inte en container

Irene Molina visar att forskningen har gjort upp med gamla myter om rum och land. "De senaste femtio årens teoretiska arbeten har inneburit att rummet inte längre uppfattas som blott en kontext eller en container där mänsklig aktivitet äger rum. Idag är det Lefebvrianska bemärkelsen, nämligen rummet som socialt producerat ... och rytmisk i sin dynamism, ständiga rörelse och föränderlighet som dominerar." (s 11)

Men forskningen (åter)skapar fortfarande makt. Enligt Irene Molina finns en tendens att observera och beskriva mönster och vad som händer utan att "utforska de maktförhållanden som skapar den ojämlika staden eller det orättvisa boendet. Detta bidrar till en reproduktion av sådana maktförhållanden." (s 11)

Per Herngren

2007-11-22, version 0.1

Referens

Irene Molina, Intersektionella rumsligheter, *Tidskrift för Genusvetenskap*, nr 3, 2007.

Feministiska teorier om makt och

kön

Detta är några snabba anteckningar jag gjorde 1991 på en forskarkurs i feministisk teori på Sociologiska Institutionen i Göteborg. En förstår att jag ännu inte hunnit läsa Judith Butlers poststrukturalistiska feminism, eller Donna Haraways cyborgfeminism och inte heller feminismens diskussion om intersektionalitet och sammanvävning av olika maktsystem. Men texten var ett steg på vägen ...

Här finns [senare texter jag skrivit kring feminism](#).

Och kurser i att [ingripa i härskartekniker](#).

Vad är feminism?

Jag började aktivt arbeta med feminism i ett par mansgrupper under början av åttiotalet. Inriktningen på mansgrupperna var att bli medveten om sej själv som man, bejaka och befria sej. De fungerade också som stödgrupp för oss som var medlemmar. Men vår manliga frigörelse skulle ju göra oss ännu starkare som män. Vi allierade oss därför med kvinnogrupper för att gemensamt kunna bekämpa vårt förtryck. Ibland möttes vi av misstänksamhet. Kvinnorna sa att vi fick lösa våra egna problem. De ville inte längre vara våra terapeuter och de hade inte bett om vår hjälp. Naturligtvis hade de rätt.

Jag fick bygga upp min egen relation till feminismen. För att det överhuvudtaget skulle vara intressant för mej som man att relatera mej till feminismen så tolkade jag den som de idéer, ideologier, handlingssätt, rörelser och samhällen som deltar i kampen för jämlikhet och mot förtrycket av kvinnan. Att feminismen även kunde vara något mer – exempelvis visioner om ett nytt samhälle för alla, och undergrävandet av uppdelningen mellan män och kvinnor – gjorde den bara intressantare.

Innan jag började som doktorand på sociologen hade jag nästan bara mött radikalfeminism. Revolutionära feminister hade jag mött i ickevåldsrörelsen. Och det är den feminismen som drog med mig i kampen.

Syftet med detta papper är dock inte att skriva om en praktisk revolutionär feminism utan att gå igenom några exempel på vetenskaplig feminism. Men detta gör jag för att senare kunna reflektera över vilken relevans den får för motstånd (olydnad) och motståndsgupper.

Från feminism till vetenskaplig feminism

Den tidiga kvinnorörelsen koncentrerade sig på lika rättigheter och rätten att vara medborgare. Detta var exempelvis fokus under den första stora mobiliseringen av kvinnor i Seneca Falls i USA 1848^[1]. Suffragetterna som kämpade för rösträtt menade att samhället behövde den moral och den omvårdnad som kvinnorna redan hade naturligt.

Även in på sextiotalet var likhet och likställdhet det centrala. Sjuttiotalet karaktäriserades mer av åtskiljande. Senare blev själva upprätthållandet av skillnad mellan könen diskussionsämnet.

Sociologer som på fyrtio- och femtiotalet försökte förklara hela samhället gjorde det ofta med hjälp av en analys av strukturer och funktion. Företeelser skulle förstås utifrån vilka funktioner de hade för samhället. Människors beteende sågs som roller vilka hade olika funktioner i samhällskroppen. Begrepp som passade in var komplement, rollkonflikt och status.

Utifrån detta funktionella perspektiv samt en del psykoanalys à la Freud skapades begreppet könsroller. Tänkesättet ansågs konservativt eftersom kvinnorna skulle fylla vissa funktioner som var viktiga för samhället. När kvinnorörelsen på sextiotalet tog över begreppet lyfte man därför fram kvinnans underordnade roll i en hierarki^[2]. På så sätt öppnades dörrarna för att tala om makt. Mansrollen förutsatte en underordnad roll och vice versa. Makten låg i själva rollen snarare än hos individen. I början ansågs kvinnorollen vara fel. Kvinnorna behövde lära sig att vara aggressiva eller helt enkelt vidareutbilda sig. Men snart ifrågasattes också mansrollen. Även männen behövde ändra sina roller som exempelvis fadersrollen. Här måste vi förstå det fria valet få komma in eftersom ett roll-samhälle inte har en egen dynamisk förändringskraft inbyggd. Samhället skulle egentligen vara statiskt. Roll-teorin får det även knepigt att förklara motstånd. All motstånd kan ju inte vara en funktion som egentligen är till för att förstärka samhället. Vem har hört talas om motstånds-roller?

Att stycka upp mänskliga egenskaper i manligt och kvinnligt var något negativt. Det berövade båda könen sin mänsklighet. Men könsrollerna som formades genom förebilder belöningar och straff sågs fortfarande som kärnan i en individs identitet. Rollerna skapade förväntningar på varandras sätt att vara.

Alternativet var att skapa en mer mänsklig roll[3]. Men jag frågar mej om inte begreppet mänsklig roll från första början var en motsägelse. Själva idén med roller är att man fyller olika funktioner. Det förutsätter att man också spelar speciella roller.

Eftersom vi inte pratar om ras-roller eller klass-roller så skulle man kunna misstänka att begreppet köns-roller mystifierar den speciella maktrelation som patriarkatet innebär.

Det finns även ett logiskt problem hos roll-tänkandet. Om man bryter mot en roll så tillrättavisas man av andra. Men varför skulle de straffa? Om detta ligger i deras roll så måste de fostrats in i den av andra på samma sätt. Denna process skulle då få härledas tillbaka i alla oändlighet[4] eller till någon mystisk ursprunglig skapar roll.

Ett alternativ till könsroller blev under sjuttioalet kvinnokultur. Här var det lättare att se förändringar[5]. Konflikten mellan kvinnokamp och förtryck skapade en dynamik. Kvinnorna kunde befria sej genom systerskap och sammanhållning. Men varken kvinnorollen eller kvinnokulturen skulle idealiseras. De var båda skapade av det patriarkala samhället.

Under senare år har roll-tänkandet utvecklats och börjat bli populär igen. Själv har jag inte i de artiklar jag läst förstått hur de löser de gamla problemen.

Inom marxistisk feminism utvecklades de första ansatserna till en tvåsystemteori. Grupp 8 visade att arbetarklasskvinnorna var dubbelt förtryckta, både av patriarkatet och av kapitalismen[6]. Om produktionsförhållanden förtrycker arbetarklassen så förtrycker förhållandena för uppfödning av arbetskraft (reproduktion) kvinnorna.

En funktionalistisk variant av denna skola förklarar förtrycket genom en ekonomisk arbetsdelning där kvinnor fyller speciella funktioner. Det kan alltså gälla uppfödning av arbetskraft eller nödvändigheten av hemarbete.

Även inom psykoanalytisk feminism kunde man bygga sin förklaring på relationen mellan patriarkatet och kapitalismen. Om produktionen skapar främlingskap hos arbetarna behöver de kvinnan för att bekräfta sitt jag[7]. Kvinnan blev ett objekt.

Ytterligare ett synsätt fanns hos radikalfeminismen. De menar att patriarkatet utgör ett eget system som inte kan härledas ur något annat än sej själv. Vissa menar också att könsförhållandena är primära. De var före rasismen och klassamhället och de kan också vara orsaken till dessa.

Radikalfeminismens mest kända uttalande är att det privata är politiskt. Anna G Jónasdóttir tar upp flera betydelser detta kan ha[8]. Det privata kan förändras och det är en politisk angelägenhet. Men hon missar det mest väsentliga för en del radikalfeminister. Satsen har en strategisk innebörd. Det privata anses vara det politiska. Hur man lever sitt privatliv påverkar och formar samhället. Revolutionen börjar hemma.

Om man sammanfattar så förklarar dessa olika inriktningar förtrycket av kvinnor med sexualitet eller arbete. För att en teori ska kunna kallas feministisk ställer Janet Chafetz tre krav[9]: Kön är ett centralt fokus. Könsrelationer ses som ett problem. Könsrelationerna ses som skapade av människor och kan därför också förändras av människor. Feministisk vetenskap kan ha ett värde utan att den skiljer sej från annan teori på något grundläggande sätt. Rose Laub Coser hävdar att det inte finns någon speciell kvinno- eller manlig kunskap eller vetenskap[10]. En del kvinnors erfarenheter skiljer sej från vissa mäns. Men detta behöver inte leda till att kvinnor skulle ha speciella insikter, metoder och teorier som inte män kan ha. Om så inte var fallet skulle vi ha svart och vit teori, underklass- och överklassteori.

Rose Laub Coser vänder sej mot en dogmatism där kropp och själ måste vara förenade, där kategorier är förbjudna, där bara kvinnan har fattat helheten. När en del härleder speciella insikter från erfarenheten av att ha en kvinnas kropp och sexualitet så faller man både ner i en sociobiologi som hävdar att de som har olika kroppar också är olika själsligt och socialt, och ner i en elitism som hävdar att en grupp på biologiska eller sociala grunder har vissa privilegier, speciellt när det gäller tillgången till viss kunskap.

Begripa

Flera feminister[11] har tillsammans med exempelvis antropologer och postmodernister gjort upp med vår vana att fånga in verkligheten i dikotomier, alltså motsatspar. Vår verklighetsbild blir låst genom att vi sätter upp motsatser som man-kvinna, hemma-ute, privat-politiskt, ying-yang, kapitalister-

arbetare. Det finns ofta andra bättre sätt att förstå verkligheten än genom polarisering.

Manligt-kvinnligt är en motsättning som skapats av det patriarkala samhället. Inom kvinnorörelsen har man ibland hakat på och låtit kvinnligt bli det positiva och manligt det negativa. Ibland har de fått komplementera varandra. Men feminister har på senare tid istället betonat att både manligt och kvinnligt kommer från förtrycket av kvinnor (att vara feminin innebär ju att vara underdånig, att ej ta risker genom motstånd etc). Kvinnorna kan inte hävda att de står utanför manssamhället. Deras ideologier och kulturer, motstånd och beteenden är också formade av och framväxta ur patriarkatet.

Feminister har även ifrågasatt tendensen att i alla sammanhang kategorisera [\[12\]](#). Det som egentligen ska förklaras - exempelvis familj, man och kvinna - blir som kategorier förutsättningen för hela analysen. Detta leder till en önskan att hitta det typiska. Den typiska familjen idag består av... Den typiska kvinnan gör... Om man undersöker några fall lite mer ingående så tycks det typiska vara ganska ovanligt eller så får man självklara ytliga resultat.

Kategorier kan lyfta fram makt men delar av en praktik faller bort så som val, tvivel, strategi, planering, misstag och nyskapande. Den politiska praktiken tenderar att marginaliseras.

Dikotomin är en endimensionell kategorisering i motsatser eller par. Men man kan också ruta in verkligheten. Vanligast är att sätta ihop två dikotomier till ett fyrfältsschema. Då får man en tvådimensionell bild. Läger man till en ytterligare dikotomi så får man en kub, alltså en tredimensionell bild.

Ett exempel på problem med ett fyrfältsschema skulle vara en horisontell uppdelning av homosexuella och heterosexuella och en vertikal uppdelning mellan män och kvinnor. På ett plan likställs homosexuella kvinnor och män. Denna likställdhet blir konstlad.

Själv tycker jag faktiskt att det enkla paret är användbart om man inte gör anspråk på att fånga in en hel företeelse utan bara en aspekt på ett fenomen. Det kan dock bli konstlat att hitta exempel som passar in i alla delrutor eller delkuber om man använder sig av två- eller tredimensionella modeller. Dessutom lurar de en ofta att tro att man faktiskt lyckats fånga in ett helt fenomen snarare än en spänning eller en aspekt.

Den utbredda användningen av kvadrater kan dessutom tyda på att det inom samhällsvetenskapen finns en matematisk mystifiering av verkligheten. Den enkla dikotomiseringen kan härledas ur vårt språk som är uppbyggt mycket genom motsatser medan kvadraten och kuben kanske kan härledas ur en estetisk symetriönskan. Varför inte trianglar, pentagram eller cirkelar slagit igenom skulle då bero på att de bryter språkets dikotomiseringar. Den kultur- eller språkkritiska feminismen attackerar dock även den enkla dikotomiseringen. Vad jag vet finns det ingen som avfärdar alla kvadrater eller motsatspar. Men modeller bör utvecklas ur fenomen snarare än att verkligheten pressas in i redan färdiga bilder.

Rose Laub Coser pekar i en kritisk granskning av feminism på att vi inte behöver få fram orsaken till alla problem[13]. Den grundläggande orsaken eller den första orsaken behöver inte ge något till förståelsen. Orsakerna kan vara många. Vad är det som får äpplet att falla? Är det graviditeten? Eller är det äpplets vikt? Var det inte vinden? Eller är det äpplets mognad.

De kausala orsakerna behöver dessutom inte vara centrala för förståelsen. Kanske var det en gång två byar. Invånarna i den ena kallade sej för Serber och invånarna i den andra kallade sej för Kroater. En dag kastade en Serb en sten i huvudet på en Kroat. Men det har hänt mycket sen dess, andra världskriget och diktaturer...

Även kvinnorörelsens egna begrepp har ifrågasatts. Patriarkatet kan ge den felaktiga bilden att det finns ett självständigt och oföränderligt, könsligt system, istället används kvinnoförtryck eller gendersystem (könssystem). En del använder patriarkatet när det handlar om fadersvälde eller själva institutionen att vara far.

Patriark blir då beskyddare, förmyndare och fostrare. Om man ändå vill använda begreppet på samhället kan det förslagsvis få beteckna det beskyddande och fostrande samhället, myndigheten, de institutioner som ska veta vårt bästa. Vanligare är dock att det används på alla möjliga uttryck av manlig dominans. Gullvåg Holter menar till och med att Patriarkatet är ett maktsystem som speciellt är till för att förtrycka kvinnor[14]. Själv hävdar jag att detta blir ett helt bakvänt sätt att förstå förtrycket av kvinnor. Ett system som inte har något högre mål än förtryck skulle knappast vara så stabilt och svårt att göra motstånd mot som patriarkatet.

Ett annat begrepp som används flitigt är reproduktion. Det betyder återproducera och används bland annat för att beteckna skapandet av nya människor eller ny arbetskraft, alltså födande, uppfödande och fostran. Om författaren menar ny arbetskraft eller nya medborgare skapar missförstånd.

Men reproduktion kan dessutom betyda åter-skapandet av strukturer. Vanligtvis finns ju inte strukturerna bara där som när det gäller öar eller berg. Samhällsstrukturer måste på nytt skapas hela tiden. Ekonomin reproducerar kapital. Rasism reproduceras med hjälp av exempelvis skämt eller filmer.

I feministisk litteratur så förutsätts vanligtvis att reproduktion betyder födande och fostran av människor.

Förklaring inom radikalfeminism

Ett sätt att förklara patriarkatet är att hänvisa till något som hänt en gång i tiden[\[15\]](#). Svagheten är att en-gång-i-begynnelsen teorier måste förutsätta att inga grundläggande saker har ändrats sen dess. När elefantbarnet i sagan har fått sin nos utdragen av krokodilen så kommer den sen alltid att ha snabel.

Ytterliga ett sätt att förklara är att peka på ett speciellt förhållande som finns just nu. Detta får sen förklara alla möjliga likartade fenomen. Jag ska gå igenom ett par försök att på det sistnämnda sättet hitta Förklaringen till patriarkatet.

Catharine MacKinnon menar att sexualiteten orsakar männens dominans. För kvinnan så är underdanigheten sexualiserad precis som dominansen har blivit central i mannens sexualitet[\[16\]](#).

Det sexuella övergreppet är den terror som skapar och bevarar de förtryckande relationerna mellan könen. Denna terror är så bra motiverad och så systematisk att den aldrig behöver vara avsiktlig eller planerad. Detta synsätt kallar hon för dominans perspektivet. Våldtäkten blir på så sätt huvudförklaringen till patriarkatet.

När vi därför har svårt att sätta absoluta gränser mellan pornografi, estetik, kyrkokonst, litteraturkritik, arbetarteater och annan kultur beror detta inte på vår egen oförmåga att se klart utan på att förtrycket av kvinnan genomsyrar hela vår kultur[\[17\]](#).

Catharine MacKinnon hävdar bestämt att kön inte handlar om konsekventa skillnader utan om hierarki[18]. Ojämlighet kommer först och skillnader kommer sen. Men skillnadsideologin kan alltid kontra med att skillnaden mellan män och kvinnor är exakt lika stor som skillnaden mellan kvinnor och män. Skillnaden är totalt jämlik.

Ett problem med Catharine MacKinnons förklaring av patriarkatet ur det sexuella våldet är att det blir vissa män som skapar patriarkatet. De andra åker snålskjuts på det ständigt närvarande hotet mot kvinnorna. Även om dessa våldsamma män kommer från alla samhällsgrupper så består de till stor del av marginaliserade män. MacKinnons teori blir därför tacksam för de män som upplever sej som någorlunda jämlika och snälla. Syndabockarna finns någon annanstans.

Anna G Jónasdóttir hävdar till skillnad från Catharine MacKinnon att det är kärleken snarare än våldtäkten som är förklaringen till männens förtryck av kvinnan[19]. Kärleksrelationen mellan man och kvinna exploateras av mannen. Han får mer stöd av kvinnan än hon får av honom.

Jónasdóttir vänder sej här även mot arbetsfördelningssynen där kvinnan som arbetskraft eller uppföderska får förklara patriarkatet. I och med att hon lyfter fram själva könsrelationen snarare än ekonomiska förklaringar så närmar hon sej radikalfeministerna. Samtidigt så tolkar Jónasdóttir könet och könsrelationen som en materiell grundval för patriarkatet. Detta blir då också ett eget maktsystem vid sidan av klassamhället. Dessa två grundläggande system i vårt samhälle har båda materiell grund. Det ena i arbetet och det andra i kärleksrelationen. Trots att hon inte förklarar båda system med den ekonomiska produktionen så ser hon sej själv komma från socialist feminismen eller den historiskt materialistiska feminismen[20].

Makt

Berit Ås nämner i sin Kvinnor tillsammans Handbok i frigörelse (1982) fem olika härskartekniker som riktas mot kvinnor[23]: De görs osynliga. De förlöjligas. De får inte information. De straffas dubbelt; både för handling och för passivitet. De skuld- eller skambeläggs. Dessa tekniker behöver inte vara avsiktliga. Hon menar att ett medel att göra dessa tekniker ofarliga är att identifiera och ge dem namn.

Harriet Holter skiljer i Om kvinneundertrykkelse, mansundertrykkelse og hersketekniker (1976), mellan härskartekniker och undertryckande av kvinnor. Härskartekniker är de psykologiska sanktioner som används i personliga relationer.

Men det finns också ett avpersonifierat institutionellt förtryck. Med institution menar Berit Ås de regler, ideologier, normer och värderingar som styr organiserat beteende. Hon lyfter fram fyra omständigheter kring institutioner. En del institutioner är oanvändbara för kvinnor. Vissa av dem tjänar män bättre än kvinnor. Välvilliga reformer ökar ofta klyftan mellan kvinnor och män. Institutionerna samarbetar sinsemellan i kvinnoförtrycket.

Förtryck förutsätter ofta makt.

Enligt Bob Connell kan olika aspekter på makt vara styrka, fördelar, förmåga att definiera situationen och skapa hegemoni[24]. Om auktoritet är definierad som legitimerad makt så blir grunden för den könsliga maktstrukturen sambandet mellan auktoritet och maskulinitet. Men detta kompliceras av att stora grupper av män inte har denna auktoritet och att kvinnor i vissa institutioner har mer auktoritet än män. Därför måste man lyfta fram den maktkärna där männen faktiskt har en stark auktoritet och jämföra med perifera institutioner där den känsliga maktstrukturen är mer oklar. Männens maktkärnor skulle då vara det militärindustriella komplexet, den tunga eller den högteknologiska industrin, de statliga byråkratierna och arbetarklassmiljöer. Familjen sågs på sjuttioalet som den viktigaste manliga maktkärnan där kampen först och främst skulle föras medan den nu snarare anses tillhöra maktperiferin.

Själv är jag tveksam till detta fokus på auktoritet. Legitimerad makt kan ta sej uttryck i auktoritet men också i maktstrukturer hos organisationer, i sättet att samarbeta och i språket. Makten över människors rörelser eller vanor kan komma ur sättet att bygga städer eller maskiner. Centralt hos makt är också att den praktiseras av de som lyder utan att orsaken behöver sökas i legitimiteten hos vissa individer, grupper eller institutioner. Makt kan vara ömsesidiga påtryckningar och bestraffningar som leder till vanor.

Kämpa

Två traditionella strategier för att motverka patriarkatet är att fostra barn på ett jämlikt sätt och att försöka få tillgång till samma elit-positioner i samhället, alltså mansdominerade områden som kultur och arbetsliv. Men om makt ses som lydnad så behöver kampen inte enbart vandra den långa vägen genom institutionerna eller barndomen. Kampen kan föras omedelbart och ge direkta resultat. Detta är ett hoppfullt synsätt. Feminismen under åttiotalet har därför försökt analysera kvinnornas egen delaktig i patriarkatet. När denna delaktighet bryts upphör makten just där. När ett maktsystem på så sätt försvagas genom att lokala maktrelationer upphör så blir det möjligt med förändringar även i andra samhällen .

Målet med feministisk kamp kan vara att få bort kön, inte kroppsdelarna, utan den sociala polariseringen i två kön. Ett annat är att nå jämställdhet[\[25\]](#). Revolutionära feminister har dessutom konkreta visioner om ett bättre samhälle för alla åldrar, raser och grupper som de kämpar för. Två viktiga kontroverser inom rörelsen är om det finns något av värde i några av de strukturer som byggts upp kring kön, och om feminismen ska ha heltäckande visioner eller specialisera sej på det som har en direkt relation till kön.

Ett av de tidiga målen för andra generationens feminism var att skapa befriade zoner[\[26\]](#). Detta kan ta sej uttryck i ett fysiskt utrymme som kvinnorum eller kvinnohus. Det kan också handla om ett socialt utrymme som kvinnogrupper eller möten speciellt för kvinnor eller feministiska frågor. Ofta handlar det om ett nätverk där man ger stöd åt varandra utan att formalisera mötena till bestämda tider och platser. Syftet med befriade zoner kan vara att bli fri från det manliga eller manlig makt eller samla kraft och ge stöd åt varandra.

En annan kampmetod för feminismen har varit utmanande närvaro som ex feministisk forskning inom vetenskapen eller kvinnofredsläger intill militärbaser. Närvaro och ingripande inifrån antyder att det är möjligt att upprätta ett revolutionärt system inuti ett annat system.

Per Herngren

Hammarkullen 1991, version 0.1.1

Fotnötter

- [1] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 24.
- [2] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 6-8.
- [3] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 9.
- [4] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 50.
- [5] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 11.
- [6] Grupp 8:s program refererat av Anna G Jonasdottir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 31.
- [7] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 44-45.
- [8] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 42-43.
- [9] Janet Chafetz, *Feminist Sociology: An Overview of Contemporary Theories*. Illinois: F E Peacock, 1988, s 5, enligt Ruth A. Wallace (Red), *Feminism and Sociological Theory*. Newbury Park: Sage Publications, 1989, s 10.
- [10] Rose Laub Coser, Reflections on feminist theory, i Ruth A. Wallace (Red), *Feminism and Sociological Theory*. Newbury Park: Sage Publications, 1989, s 201-203.
- [11] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 101-102.
- [12] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 57-61.

[13] Rose Laub Coser, Reflections on feminist theory, i Ruth A. Wallace (Red), *Feminism and Sociological Theory*. Newbury Park: Sage Publications, 1989, s 204.

[14] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 152.

[15] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 145-146.

[16] Catharine A MacKinnon, *Feminism Unmodified Discourses on Life and Law*. Cambridge Mass: Harvard University Press, 1987, s 7.

[17] Catharine A MacKinnon, *Feminism Unmodified Discourses on Life and Law*. Cambridge Mass: Harvard University Press, 1987, s 4.

[18] Catharine A MacKinnon, *Feminism Unmodified Discourses on Life and Law*. Cambridge Mass: Harvard University Press, 1987, s 3, 8, 37.

[19] Anna G Jónasdóttir, Kön, makt, politik, i Hillevi Ganetq m fl, *Feminism och marxism - en förälskelse med förhinder*. Stockholm: Arbetarkultur, 1986, s 149.

[20] Anna G Jónasdóttir, Kön, makt, politik, i Hillevi Ganetq m fl, *Feminism och marxism - en förälskelse med förhinder*. Stockholm: Arbetarkultur, 1986, s 152-155.

[21] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 119.

[22] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 157.

[23] Anna G Jónasdóttir, *Kvinnoteori Några perspektiv och problem inom kvinnoforskningens teoribildning*. Örebro: Högskolan i Örebro, 1984, s 99-101

[24] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 107, 109.

[25] Catharine A MacKinnon, *Feminism Unmodified Discourses on Life and Law*. Cambridge Mass: Harvard University Press, 1987, s 43.

[26] Robert W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press, 1991, s 281-286.

Innehåll

Vad är feminism?

Från feminism till vetenskaplig feminism

Begripa

Förklaring inom radikalfeminism

Makt

Kämpa